

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی قزوین

**تأثیر مداخله آموزشی بر مبنای مدل شناخت اجتماعی یکپارچه
به منظور بهبود مدیریت مواد زاید شهری و بازیافت در زنان
خانه دار شهر لاهیجان**

استاد مشاور:
دکتر عیسی محمدی زیدی

استاد راهنما:
دکتر هادی مرشدی

دانشجو:
مرضیه چرختاب مقدم
کارشناسی ارشد آموزش بهداشت

مهر - ۱۴۰۰

بیان مسئله و مقدمه

➤ تولید فراوان زباله و افزایش شهر نشینی و مصرف گرایی

➤ سرانه تولید زباله در ایران

➤ عدم مدیریت مناسب بازیافت و تبعات آن

➤ اهمیت بازیافت پسماند در مبدا و نقش مشارکت مردمی

➤ آموزش بهداشت محیط و اهمیت آن در افزایش آگاهی، تغییر باورها و اصلاح رفتارهای منجر به بازیافت صحیح

➤ تئوری ها و مدل های تغییر رفتار و دلایل کاربرد آن در آموزش بهداشت

➤ مدل شناخت اجتماعی یکپارچه و دلایل استفاده از آن در پسماند

اهداف پژوهش

هدف کلی:

تعیین تاثیر مداخله آموزشی بر مبنای مدل شناخت اجتماعی یکپارچه به منظور بهبود مدیریت مواد زاید شهری و بازیافت در زنان خانه دار شهر لاهیجان

اهداف اختصاصی:

1. مقایسه میانگین **خودکارآمدی عمل** نسبت به مدیریت مواد زاید شهری و بازیافت در گروه های کنترل و تجربی، قبل و بعد از مداخله آموزشی بر مبنای مدل شناخت اجتماعی یکپارچه
2. مقایسه میانگین **نگرش** در گروه های کنترل و تجربی، قبل و بعد از مداخله آموزشی
3. مقایسه میانگین **هنجارهای انتزاعی** در گروه های کنترل و تجربی، قبل و بعد از مداخله آموزشی
4. مقایسه میانگین **کنترل رفتاری** در گروه های کنترل و تجربی، قبل و بعد از مداخله آموزشی
5. مقایسه میانگین **قصد رفتاری** در گروه های کنترل و تجربی، قبل و بعد از مداخله آموزشی
6. مقایسه میانگین **خودکارآمدی نگهداری** در گروه های کنترل و تجربی، قبل و بعد از مداخله آموزشی
7. مقایسه وضعیت **برنامه ریزی عمل** در گروه های کنترل و تجربی، قبل و بعد از مداخله آموزشی
8. مقایسه وضعیت **برنامه ریزی مقابله** در گروه های کنترل و تجربی، قبل و بعد از مداخله آموزشی
9. مقایسه **رفتارهای مرتبط با مدیریت مواد زاید شهری و بازیافت** در گروه های کنترل و تجربی، قبل و بعد از مداخله آموزشی بر مبنای مدل شناخت اجتماعی یکپارچه

فرضیات پژوهش

1. میانگین **خودکارآمدی عمل** نسبت به مدیریت مواد زاید شهری و بازیافت در گروه تجربی، قبل و بعد از مداخله آموزشی مبتنی بر مدل شناخت اجتماعی یکپارچه متفاوت است.
2. میانگین **نگرش** نسبت به مدیریت مواد زاید شهری و بازیافت در گروه تجربی، قبل و بعد از مداخله آموزشی مبتنی بر مدل شناخت اجتماعی یکپارچه متفاوت است.
3. میانگین **هنجارهای انتزاعی** نسبت به مدیریت مواد زاید شهری و بازیافت در گروه تجربی، قبل و بعد از مداخله آموزشی مبتنی بر مدل شناخت اجتماعی یکپارچه متفاوت است.
4. میانگین **کنترل رفتاری متصور** نسبت به مدیریت مواد زاید شهری و بازیافت در گروه تجربی، قبل و بعد از مداخله آموزشی مبتنی بر مدل شناخت اجتماعی یکپارچه متفاوت است.
5. میانگین **قصد رفتاری** نسبت به مدیریت مواد زاید شهری و بازیافت در گروه تجربی، قبل و بعد از مداخله آموزشی مبتنی بر مدل شناخت اجتماعی یکپارچه متفاوت است.
6. میانگین **خودکارآمدی نگهداری** نسبت به مدیریت مواد زاید شهری و بازیافت در گروه تجربی، قبل و بعد از مداخله آموزشی مبتنی بر مدل شناخت اجتماعی یکپارچه متفاوت است.
7. میانگین **برنامه ریزی عمل** نسبت به مدیریت مواد زاید شهری و بازیافت در گروه تجربی، قبل و بعد از مداخله آموزشی مبتنی بر مدل شناخت اجتماعی یکپارچه متفاوت است.
8. میانگین **برنامه ریزی مقابله** نسبت به مدیریت مواد زاید شهری و بازیافت در گروه تجربی، قبل و بعد از مداخله آموزشی مبتنی بر مدل شناخت اجتماعی یکپارچه متفاوت است.
9. میانگین **رفتارهای مرتبط با مدیریت مواد زاید شهری و بازیافت** در گروه تجربی، قبل و بعد از مداخله آموزشی مبتنی بر مدل شناخت اجتماعی یکپارچه متفاوت است.

مروری بر مطالعات و متون گذشته

محققین	سال	یافته ها
استریدوم و همکاران	۲۰۱۸	پژوهشی را با عنوان « موانع بازیافت زباله های خانگی: شواهد تجربی از آفریقای جنوبی» در ۱۱ شهر بزرگ آفریقای جنوبی انجام دادند. از نتایج این پژوهش میتوان فهمید که ۷۴ درصد از خانوارها، پسماند های خود را بازیافت نمی کردند. مهم ترین موانع بازیافت عبارت بودند از: نبود فضا در خانه، کمبود زمان، آلوده شدن مواد بازیافتی، کمبود آگاهی و نامناسب بودن امکانات بازیافت. از دیدگاه خانوارهایی که پسماند های خود را بازیافت نمی کردند، نبود آگاهی و کمبود زمان از مهم ترین موانع بازیافت پسماند بودند.
زن و همکاران	۲۰۱۴	در مطالعه خود با هدف « مزایای بازیافت زباله در مبدا برای خانوارها و مقایسه آن با خانوارهایی که بازیافت انجام نمی دهند در کوالالامپور، مالزی » دریافتند که خانوارهای دارای آموزش عالی، درآمد بالا و دارای خانه شخصی، بیشتر عمل بازیافت را انجام داده اند و در مقابل خانوار های با سطح آموزش پایین، کم درآمد و مستاجران، کمتر بازیافت انجام داده اند. این مطالعه با در نظر گرفتن زمینه های اجتماعی و اقتصادی جامعه و ضرورت ایجاد رویکرد استراتژیک و هدفمند برای فعالیتهای بازیافت در سطح محلی، مشارکت فعال تر در بازیافت در تمام سطوح را عملی می داند.
توکلی نیا و همکاران	۱۳۹۶	از نتایج این مقاله با عنوان « تحلیل عوامل موثر بر انگیزش شهروندان برای مشارکت در مدیریت پسماند (مطالعه موردی: منطقه ۵ تهران) » میتوان دریافت که عواملی همچون مسئولیت پذیری، آموزش و انگیزه شهروندان، تبلیغات، شرایط و امکانات و قوانین و مقررات بر جلب مشارکت های مردمی تاثیر مثبت و معناداری داشت.

مواد و روش کار

نوع مطالعه: کارآزمایی شاهد دار تصادفی یا RCT

زمان مطالعه: نیمه دوم سال ۱۴۰۰ و نیمه اول سال ۱۴۰۱

مکان پژوهش: شهر لاهیجان

جامعه پژوهش: کلیه زنان خانه دار شهر لاهیجان

مشارکت کنندگان: ۱۴۴ نفر از شهروندان لاهیجان که به روش نمونه گیری تصادفی ساده به طور

مساوی در دو گروه تجربی (۷۲ نفر) و کنترل (۷۲ نفر) در پژوهش شرکت خواهند کرد.

تعیین حجم نمونه: براساس مطالعات قبلی و با در نظر گرفتن حدود اطمینان ۹۵ درصد، توان آزمون ۸۰

درصد، با استفاده از فرمول اختلاف انحراف معیارهای دو جامعه مستقل از هم و با احتساب ریزش ۳۵

درصدی در نهایت ۱۴۴ نفر در نظر گرفته شد که به طور مساوی در هر یک از گروه های کنترل و

تجربی ۷۲ نفر شرکت خواهند داشت.

$$n = \frac{\left(Z_{1-\frac{\alpha}{2}} + Z_{1-\beta}\right)^2 (S_1^2 + S_2^2)}{d^2}$$

مراحل انجام پژوهش

انتخاب تصادفی ۴ خانه از بین خانه های فعال
مشارکت مردمی شهر لاهیجان

معیارهای ورود به مطالعه

- ✓ رضایت آگاهانه و شرکت داوطلبانه در پژوهش
- ✓ سواد خواندن و نوشتن
- ✓ سن ۱۶ تا ۶۰ سال
- ✓ سکونت در شهر لاهیجان و مشارکت در پژوهش تا انتها

معیارهای خروج مطالعه

- ✓ عدم تمایل برای ادامه روند مطالعه
- ✓ غیبت بیش از یک جلسه در برنامه آموزشی
- ✓ ابتلا به بیماریهای جسمانی یا اختلالات روانی که به هر نحوی مانع پاسخگویی دقیق به سوالات شود
- ✓ نقص در پاسخ دهی به سئوالات و عدم تمایل برای تکمیل پرسشنامه ها علی رغم تذکر

ابزار گردآوری داده ها:

به منظور گردآوری داده ها از مجموعه ای از پرسشنامه ها که به شیوه خود گزارشی تکمیل خواهند شد، استفاده میشود که شامل :
الف) پرسشنامه اطلاعات فردی و جمعیت شناسی (شامل سن، جنس، وضعیت تاهل، وضعیت اقتصادی، تحصیلات، و ...)

ب) مقیاس های مربوط به تئوری

مقیاس خودکارآمدی عمل	۶ سوال، با گزینه های پاسخ لیکرت ۵ نقطه ای از «کاملا مخالفم» تا «کاملا موافقم»، دامنه پاسخها ۳۰-۶
مقیاس نگرش	۸ سوال، با گزینه های پاسخ لیکرت ۵ نقطه ای از «کاملا مخالفم» تا «کاملا موافقم»، دامنه پاسخها ۴۰-۸
مقیاس هنجارهای انتزاعی	۴ سوال، با گزینه های پاسخ لیکرت ۵ نقطه ای از «کاملا مخالفم» تا «کاملا موافقم»، دامنه پاسخها ۲۰-۴
مقیاس کنترل رفتاری متصور	۶ سوال، با گزینه های پاسخ لیکرت ۵ نقطه ای از «اصلا اطمینان ندارم» تا «کاملا مطمئن هستم»، دامنه پاسخها ۳۰-۶
مقیاس قصد رفتاری	۳ سوال، با گزینه های پاسخ لیکرت ۵ نقطه ای از «اصلا صحیح نیست» تا «کاملا صحیح است»، دامنه پاسخها ۱۵-۳
مقیاس برنامه ریزی عمل	۵ سوال، با گزینه های پاسخ لیکرت ۵ نقطه ای از «کاملا مخالفم» تا «کاملا موافقم»، دامنه پاسخها ۲۵-۵
مقیاس برنامه ریزی مقابله	۵ سوال، با گزینه های پاسخ لیکرت ۵ نقطه ای از «کاملا مخالفم» تا «کاملا موافقم»، دامنه پاسخها ۲۵-۵
مقیاس رفتاری مدیریت زباله های شهری	شامل یک تقویم هفتگی که در طول روزهای هفته از شرکت کنندگان درخواست میشود تا میزان مشارکت را در رفتارهای مدیریت بازیافت مشخص کنند.

❖ تمام مقیاس ها بومی سازی شده هستند و روایی و پایایی آنها در مطالعات متعدد داخلی و خارجی مورد تایید واقع شده اند.

محتوای جلسات آموزشی

❖ اجرای مداخله آموزشی در ۶ جلسه ۶۰ تا ۹۰ دقیقه ای به مدت ۶ هفته متوالی انجام خواهد شد.

شماره جلسه	نام جلسه	اهداف جلسه	استراتژی	مدرس	ابزار کمک آموزشی
۱	آگاهی	افزایش آگاهی و اطلاعات درباره مدیریت مواد زاید شهری، آشنایی با انواع مواد و اثرات آن بر سلامت و محیط زیست	آموزش آنلاین از طریق تلفن همراه، واتساپ و فضای مجازی	کارشناس ارشد بهداشت محیط	فیلم آموزشی ۳ تا ۵ دقیقه ای، پمفلت و کتابچه
۲	نگرش	شناسایی باورهای منفی و مثبت مرتبط با مدیریت مواد زاید	آموزش آنلاین از طریق تلفن همراه، واتساپ و فضای مجازی	کارشناس ارشد آموزش بهداشت	فیلم آموزشی ۳ تا ۵ دقیقه ای، پمفلت و کتابچه
۳	هنجارهای انتزاعی و کنترل رفتاری متصور	شناسایی موانع ذهنی و فیزیکی انجام رفتارهای مدیریت مواد زاید، شناسایی راه حل ها و راهبردها	آموزش آنلاین از طریق تلفن همراه، واتساپ و فضای مجازی	کارشناس ارشد آموزش بهداشت	فیلم کوتاه ۳ تا ۵ دقیقه ای، پمفلت و کتابچه
۴	خودکارآمدی عمل	اطمینان به توانایی های فردی و شناسایی ظرفیت ها	آموزش آنلاین از طریق تلفن همراه، واتساپ و فضای مجازی	کارشناس ارشد آموزش بهداشت	فیلم کوتاه ۳ تا ۵ دقیقه ای، پمفلت و کتابچه
۵	خودکارآمدی نگهداری	شناسایی عوامل تسهیل کننده- نظرات متخصصان- حمایت های گروهی- اعضای خانواده	آموزش آنلاین از طریق تلفن همراه، واتساپ و فضای مجازی	کارشناس ارشد آموزش بهداشت	فیلم کوتاه ۳ تا ۵ دقیقه ای، پمفلت و کتابچه
۶	برنامه ریزی عمل و برنامه ریزی مقابله	شناسایی زمان، مکان، نحوه و چگونگی اجرای رفتارهای مدیریت مواد زاید شهری	آموزش آنلاین از طریق تلفن همراه، واتساپ و فضای مجازی	کارشناس ارشد آموزش بهداشت	فیلم کوتاه ۳ تا ۵ دقیقه ای، پمفلت و کتابچه

تجزیه و تحلیل داده ها

- ✓ نرم افزار SPSS نسخه ۲۵
- ✓ اطمینان از توزیع نرمال داده ها با آزمون K-S
- ✓ آزمون های آماری تی مستقل و زوجی
- ✓ آزمون کای اسکوئر
- ✓ آزمون آنالیز واریانس یک طرفه
- ✓ آزمون آنالیز کوواریانس
- ❖ سطح معنی داری در مطالعه کمتر از 0.05 در نظر گرفته خواهد شد.

محدودیت های پژوهشی

- ✓ خطای حافظه پاسخگویان به سوالات پرسشنامه، و وضعیت شخصیتی، روحی روانی، باورها و عقاید و امکان اینکه تحت تاثیر پیامهای مختلف در این زمینه قرار گرفته شوند، وجود خواهد داشت که خارج از کنترل محقق بوده است.
- ✓ کاهش مشارکت و استقبال برای مشارکت در پژوهش به علت پرسشنامه آنلاین یا مصاحبه تلفنی که با ارائه توضیحات برطرف خواهد شد و همچنین احتساب میزان ریزش ۳۵ درصدی تا حدودی مشکل را مرتفع میکند.
- ✓ استفاده از ابزار خودگزارشی.

ملاحظات اخلاقی

- ✓ داوطلبانه بودن مشارکت
- ✓ بدون نام بودن پرسشنامه ها و فقدان کد یا شناسه رهگیری خاص
- ✓ محرمانه بودن اطلاعات
- ✓ دادن اطلاعات کافی درباره اهداف، چگونگی و روند اجرای مطالعه به شرکت کنندگان
- ✓ امکان خروج از مطالعه برای کلیه نمونه ها در هر مرحله از پژوهش
- ✓ کسب معرفی نامه و رضایت نامه و کد اخلاق رسمی از دانشگاه علوم پزشکی قزوین
- ✓ نداشتن هزینه شرکت در پژوهش
- ✓ ارائه آموزشها در زمینه موضوع پژوهش برای گروه کنترل در قالب یک بسته آموزشی فشرده پس از ارزشیابی نهایی

باتشکر از
توجه شما

پایان